

סנהדרין מג

שווערד

1. מרגליות הים מג.

א. אלו לא נאמר קרא הייתי אומר גז"ש עכשיו שנאמר קרא גז"ש לא צריך. לכאורה זה מפליא דא"כ למה נמסרה גז"ש הן אין אדם דן גז"ש מעצמו ואם הייתי אומר גז"ש הדי משמע שהיתר, קבלה בידם שיש כאן גזרה שוד. וכיון דכתיב קרא גז"ש למד, ניתנה כדמקשו לק' נ"ב א וכי מאחר דאיכא דר"נ גז"ש למה לי, ועי' בב"מ ס"ו א דאמרו עכשיו שנאמר קרא גז"ש לא צריך וברש"י שם דלא צריך לה כ"י כ"י היינו לאותה דרשה לא צריכית הגז"ש אלא לדרשא אחריתא ע' תוס' שם ד"ה גז"ש ומש"כ לעיל מ"א א אות ו בענין אם אמרינן בגז"ש טרה וכתב לה קרא דא"כ גז"ש למה, אבל יש שהייגו לומדים מהגז"ש כמה דברים ופשטא דקרא מורד, על מה שהיינו יכולים ללמוד מגז"ש נמצא שלאותו דבר אין צורך בגז"ש ובאה הקבלה שיש בזה גז"ש ללמוד שאר הדברים אבל אין גז"ש מקובלת שלא נלמד על ידה איזה דבר, ובאמה"צ כ' דהכא נמי בעינן הגז"ש דאי מהאי קרא דהוציא הא אין אנו יודעין דבעינן חוץ לג' מחנות דהא לק' מ"ד, ב נמי לא גמרי רבנן שאר חייבי מקילה דניבעי תליה ממגדף וה"נ לא הוה ידעינן שאר חייבי מקילה תבעי חוץ לג' מחנות, ועוד שאר חייבי מיתות מנ"ל רבעי חוץ לג' מחנות דמלמדין מהך גז"ש דאם אין ענין

ג. לא אמדינן זיל וליתיה וליקטול נפשיה. לכאורה יש להעיר מכאן למי שנידן למיתח ויודע בעצמו שאמנם כן חטא ואשט ועכשיו הוא מתחרט וחוזר בתשובה והנה הב"ד אין בידם למהול מעשות דין, אבל לו להנידון יש הזדמנות להתחמק. מעונש המיתה אי אמרינן ליה זיל וליתיר, ולקטול נפשיה, אמנם הוא מבטל מ"ע אבל הוא מקבל על עצמו לשמור שבתות הרבה ועי' בגהש"ם יומא

ד. חיוצא ליהרנ משקין אותו פוי. לא מיד כשיוצא מב"ד כי אם אהר שהתודה, ע' לק' ע"ב היה רחוק מבית הטקילה כעשר אמות אומרים לו התודה, ובפיהמ"ש דלהכי התודה כשהיד, רחוק מבית הסקילה כדי שלא יפחוד ותטרוף דעתו כו', וכן מבואר בדמב"ם פ"ג ה"ב.

ו. שנאמר תנו שכר לאופד ויין למרי נפש. ע' מנורת המאור לר"י אלגקאוה ח"ג פרק המצות (ע' תנ"ה) כיצד מברכין על היין נוטל הכוס בידו ואומר מברי מרנן והן עונין אחריו לחיי כו' נגמר דינו מוציאין אותו ליהרג ונותנין לו כוס של יין כו' והוא נוטל כוס ואומר סברי מרנן והם אומרים לו למיתה כו', ועי' תנחומא פ' פקודי ותקו"ז תכ"ד (ס"ט א) בקדוש על היין דצריך למימר סברי מרנן ואינן דאמרינן וענו לחיי בגין דאתקשרו באילנא דחיי לא באילנא דמותא, ובדעת זקנים לבעלי התוספות עה"ת פ' שמיני י"ט, ועמש"כ בבאר מרים להגדש"פ בקידוש פס' סברי מרנן.

2. ספר בניהו בן יהוידע על סנהדרין דף מג/א

נשים יקרות שבירושלים היו מתנדבות ומביאות אותן. נ"ל בס"ד הטעם דהנשים מתייחסים לחוה, וידוע כי התחילה בקלקול עון עץ הדעת שהביאה מיתה לעולם, ולולי כן לא היה מיתה ולא הרג ולא חרב, ולכן ארז"ל דנתנה מצות הנדה לאשה בעבור חוה, היא שפכה דמו של עולם לכך תתעסק בדם, ולכן הנשים היו מתנדבים ומביאות אותן.

3. דעת זקנים מבעלי התוספות על ויקרא פרק י פסוק ט

(ט) יין ושכר אל תשת - לפי שע"י שתיות יותר מדאי בושות וחרפות באות עליו. וגם הקב"ה צווח למי אוי למי אבוי וגו' למאחרים על היין. ועוד כתיב אל תרא יין כי יתאדם פי' אל תחמוד יין כי אחריתו דם. ועוד כתיב כי יתן בכוס עינו בכיס כתיב כלומר השכור נותן עינו בכוס והמוכרו נותן עינו בכיס יתהלך במישרים כלו' לסוף ימכור כל אשר לו ויהיה הולך בביתו במישור כי לא יהיה בו דבר שיכשל בו אחריתו כנחש ישך שכשם שנתקללה האדמה בשביל הנחש כך נתקלל שלישי דהיינו חם על ידי יין ששתה נח. וי"א אחריתו כנחש ישך קרי ביה כנחש שעל ידי יין ששתה אדם הראשון בברכת נישואין שלו כדפרי' לעיל נשתכר ועבר על צווי של מקום ולבסוף נתקלל בנשיכת נחש שנאמר ואתה תשופנו עקב ולפי שנקנסה מיתה על האדם בשביל אותו יין נהגו העולם כשהמברך בצבור אומר סברי מרנן והם עונין לחיים וכן מצינו בשלהי במה אשה. ...

4. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף מג.

גמרא. אמר אביי: וצריך למימר: ביום פלוני, ובשעה פלונית, ובמקום פלוני, דילמא איכא דידעי, ואתו ומזים להו. וכרוז יוצא לפניו לפניו - אין, מעיקרא - לא. /מכאן ועד סוף הקטע השלמה של השמטת הצנזורה/ והתניא: בערב הפסח תלאוהו לישו הנוצרי, והכרוז יוצא לפניו ארבעים יום: ישו הנוצרי יוצא ליסקל על שכישה והסית והדיח את ישראל, כל מי שידוע לו זכות יבוא וילמד עליו. ולא מצאו לו זכות ותלאוהו בערב הפסח. - אמר עולא: ותסברא, ישו הנוצרי בר הפוכי זכות הוא? מסית הוא, ורחמנא אמר לא תחמל ולא תכסה עליו! אלא שאני ישו דקרוב למלכות הוה. תנו רבנן: חמשה תלמידים היו לו לישו הנוצרי, מתאי, נקאי נצר ובוני ותודה. אתיוה למתי, אמר להו: מתי יהרג? הכתיב מתי אבוא ואראה פני אלהים! - אמרו להו: אין, מתי יהרג דכתיב מתי ימות ואבד שמו. אתיוה לנקאי, אמר להו: נקאי יהרג? הכתיב ונקי וצדיק אל תהרג! - אמרו

לו: אין, נקאי יהרג, דכתיב במסתרים יהרג נקי. אתיוה לנצר, אמר: נצר יהרג? הכתיב ונצר משרשיו יפרה! - אמרו לו: אין, נצר יהרג, דכתיב ואתה השלכת מקברך כנצר נתעב. אתיוה לבוני, אמר: בוני יהרג? הכתיב בני בכרי ישראל! - אמרו לו: אין, בוני יהרג, דכתיב הנה אנכי הורג את בנך בכרך. אתיוה לתודה, אמר: תודה יהרג? הכתיב מזמור לתודה! - אמרו לו: אין, תודה יהרג, דכתיב זבח תודה יכבדנני.

5. מרגליות הים מג:

יב. שהודי שהדיה כמילי כלום נבקש ממך אלא הודאה, תן לי תודה והפטר. לכאורה מפליא לחשוב שיהושע נביא האמת יוציא חייו דבר שקר מפיו להגיד לעכן שיפטר בעוד שידע כי אחרי הודאתו יהרגוהו, אמנם רש"י הדגיש וכתב ט ב ר שאין מבקשן ממנו אלא הודאה, שלכאורה איך שייך לומר "סבר" על מה שהוגד לו מפורש, אמנם באמת יהושע באמרו "והפטר" כוון שלא יהיו מענים את דינו [ראה לעיל י"ז סע"א אות כד גבי סנהדרין שראו כולן לחובה פו ט ר ין אותו], אלא איהו דאטעי נפשי וס ב ו ר היה שהכוונה שלא יהרגוהו, ועוד זאת הרי אחרי שיקבל עונשו יכופר לו ויפטר מדין שמים ומילתא דמשתמע לתרי אנפין מותר להגיד ראה בחסדי עולם שבס"מ חסידים לסי' תת"מ"א (ע' תקצד— תקצו) מה שכתבתי באריכות.

6. רמב"ם יד החזקה - הלכות תשובה פרק א

(א) כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות לפני האל-ל ברוך הוא שנאמר איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם אשר עשו זה וידוי דברים וידוי זה מצות עשה כיצד מתודין אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה וזהו עיקרו של וידוי וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה משובח וכן בעלי חטאות ואשמות בעת שמביאין קרבנותיהן על שגגתן או על זדונן אין מתכפר להן בקרבנם עד שיעשו תשובה ויתודו וידוי דברים שנאמר והתודה אשר חטא עליה וכן כל מחוייבי מיתות בית דין ומחוייבי מלקות אין מתכפר להן במיתתן או בלקייתן עד שיעשו תשובה ויתודו וכן החובל בחבירו והמזיק ממנו אף על פי ששילם לו מה שהוא חייב לו אינו מתכפר עד שיתודה וישוב מלעשות כזה לעולם שנאמר מכל חטאות האדם:

7. רמב"ם יד החזקה - הלכות סנהדרין פרק ית

(1) ...גזירת הכתוב היא שאין ממיתין בית דין ולא מלקין את האדם בהודאת פיו אלא על פי שנים עדים וזה שהרג יהושע עכן ודוד לגר עמלקי בהודאת פיהם הוראת שעה היתה או דין מלכות היה אבל הסנהדרין אין ממיתין ולא מלקין המודה בעבירה שמא נטרפה דעתו בדבר זה שמא מן העמליו מרי נפש הוא המחכים למות שתוקעין החרבות בבטנם ומשליכין עצמן מעל הגגות שמא כך זה יבא ויאמר דבר שלא עשה כדי שיהרג וכללו של דבר גזירת מלך היא:

8. רמב"ם פירוש המשניות - מסכת סנהדרין פרק ו משנה ב

ודע שהירגת יהושע לעכן היתה הוראת שעה, לפי שתורתנו האמיתית אינה מחייבת מיתה על החוטא בהודאתו בעצמו ולא בנבואת נביא שיאמר שעשה זה המעשה. ואין הלכה כר"י:

9. יד רמה על סנהדרין דף מג/ב

מתני' היה רחוק מבית הסקילה כעשר אמות אומרים לו התודה, שאם יתקרב לבית הסקילה יותר יבהל ולא יהיה לו לב להתודות, אבל הפשט בגדיו מהכשר סקילה הוא שמצותו להסקל ערום דכתיב וירגמו אותו ולא כסותו, לפיכך אין מפשיטין אותו אלא סמוך לתפיסת בית הסקילה, דהיינו ברחוק ארבע אמות, כדקתני לקמן רחוק מבית הסקילה ארבע אמות מפשיטין אותו את בגדיו, ובתוך ארבע אמות מאי טעמא לא, לפי שהן מתפיסת בית הסקילה וכבית הסקילה דמו ואין ראוי שיעמוד לבוש בבית הסקילה שלא יאמרו בכסותו הוא נסקל:

10. פירוש הריב"א על דברים פרק כט פסוק כח

ובשם הר"מ רוטנבור"ק שמעתי דלכך נקוד על ע' שבעד לומר לך דהנגלות אין לנו ולבנינו עד סוף ע' והם ע' יום מיום שנאמר משנה תורה עד שכרתו ברית בהר גריזים ובהר עיבל דכתיב ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש באחד לחדש וגו' ובעשר לחדש ניסן של אחריו עלו ישראל מן הירדן כדאיתא בס' יהושע ולמחרתו כרתו הברית בהר גריזים ובהר עיבל הרי לך ל' יום משבט המלא וכ"ט מאדר החסר וי"א ימים מניסן הרי ע' יום כך שמעתי...

11. המאירי על מסכת סנהדרין דף מג/ב

ויש אומרים שלא נענשו על הנסתרות לעולם וזה שנענשו בחרם עכן מפני שידעו בו אשתו ובניו וידעי תלתא ידעי כולי עלמא: